Poštnina paušalirana

Leto II., štev. 128 V Ljubljani, sreda dne 1. junija 1921 Posamezna štev. 30 par - 1·20 K

Izhaja ob 4 zjutraj.
Stane celoletno . . 720 K
mesečno . . . . . 75 „
za zased. ozemlje . 300 „
za inozemstvo . . 520 „

Oglasi za vsak mm višine stolpca (58 mm) . 2 K
mali oglasi do 30 mm stolpca (58 mm) . 1 „

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko

Uredništvo:
Miklošičeva cesta št. 16/I.
Telefon št. 72.

Upravništvo:
Sodna ulica št. 6.
Telefon št. 36.

Račun kr. pošt. ček. urada štev. 11.842.

Ljubljana, 31. maja.

Kriza avstrijske republike se razvija nepričakovano brzo. Danes je sklenil štajerski deželni zbor, da se na nemškem Štajerskem dne 3. julija izvrši plebiscit za pridruženje k Nemčiji. S tem sklepom je zrušena tudi fikcija, da avstrijske oblasti nimajo nobenega posla s plebiscitnim pokretom in da stojijo strogo na stališču senžermenske pogodbe.

Današnji dan je večjega pomena, nego salzburška nedelja. Ne le vsled službenega značaja, ki ga je dobil plebiscitni pokret s sklepom graškega deželnega zbora, temveč zlasti vsled dejstva, da je baš Štajerska zavrgla vse diplomatične obzire ter jasno in odločno izrekla svoj Austriam esse delendam. Štajerska se poleg Koroške najjasnejše zaveda posledic te politike. Ve, da jih bo morda tudi ona morala poplačati. Avstrijski kancler Mayr je pred nekaj dnevi v odseku dunajskega parlamenta povedal, da preti Jugoslavija ne le z revindikacijo Koroške, temveč da obstoja možnost, da bi naša kraljevina mogla slediti laškemu vzgledu na Tirolskem ter si zavarovati svoje meje — gori na Semmeringu. Da so navzlic temu Štajerci storili sklep, nam je to dokaz, da so se že spoprijaznili z mislijo, da žrtvujejo ideji nacijonalnega edinstva predvsem one kraje, ki jim naravno ne pripadajo.

V Gradcu so danes izstavili političnо pooblastilo kraljevini SHS, da si vzame slovenski Korotan in revidira tudi vprašanje svoje ostale avstrijske granice. Avstrija je država, ki sama sebe noče. Vse kaže, da bo letošnje poletje likvidiralo ostanke nekdanjega habsburškega carstva.

*

Rim je postal gostobeseden o pogajanjih z Jugoslavijo. Z veliko spretnostjo je speljala italijanska vlada laško javnost na popolnoma napačen tir. Drži jo v razburjeni debati o vprašanju, ali naj Italija prepusti Baroš Jugoslaviji proti temu, da sama anektira Reko. Sedaj se kregajo med seboj laški politiki in listi in tržaški poslanci-fašisti hitijo v Rim protestirat proti nameravani «kravji kupčiji». Mesto, da bi rimska vlada debato ustavila s kratkim pojasnilom, jo po svojih političnih avgurih, ki podajajo razne dvoumne izjave, vedno znova oživlja in poostruje. Tako razširjajo rimski oficijozi danes vest, da je italijanska vlada odložila diskusijo glede pripadnosti Baroša na ugodnejši čas. Laška javnost se na ta način vzdržuje v domnevi, ki je daleč od resnice.

Takozvano baroško pitanje sploh ni vprašanje **pripadnosti** Baroša. To je definitivno rešeno že v (prvotno tajnem, sedaj pa že splošno znanem) aneksu k rapallski pogodbi, v katerem je Italija formalno priznala Baroš kot jugoslovansko posest. Italija pač niti resno ne misli, da bi bila o tem mogoča kakšna diskusija. V kolikor se sedaj tretira baroško vprašanje med Italijo in Jugoslavijo, gre le za laško propozicijo, da se naj baroško pristanišče skupaj z reškim pristaniščem izroči upravi posebne skupne reško-jugoslovansko - laške komisije za gotovo število let.

Za neurejenost političnih razmer v Italiji je karakteristično, da se italijanska vlada ne upa povedati resnice. Nič manj značilno je tudi dejstvo, da rimski državniki v uradnem komuniké ju opravičujejo svoj beograjski neuspeh, ki je posledica pretiranih laških zahtev in neizkrenosti italijanske politike, s — hrvatskimi in slovenskimi separatisti. S stališča mednarodne korektnosti je to gotovo nezaslišano in zasluži z naše strani najkrepkejši odgovor. Dežela obče anarhije, o kateri se danes ne ve, kdo jo bo jutri vladal, ima najmanj povoda, s prstom kazati na naravne notranje težkoče naše mlade države, ki v ostalem prav nič ne prihajajo v poštev, kadar gre za naše stališče napram gospodom Italijanom in drugim sosedom.. Naši separatisti pa smejo biti ponosni, da jih je Rim v svoji zadregi izbral za svoje pomočnike.

POGAJANJA Z JUŽNOSRBSKIMI MUSLIMANI.

Beograd, 31. maja. (Izv.) Danes zvečer je pričela konferenca muslimanov iz Južne Srbije z zastopniki demokratskega in radikalnega kluba. Muslimani so zahtevali, da se člen ustave, ki govori o agraru, vrne ustavnemu odboru v popravo. Njihova zahteva pa ni bila sprejeta.

Glasovanje na Štajerskem za priključitev k Nemčiji

SKLEP DEŽELNEGA ZBORA. — GLASOVANJE SE VRŠI DNE 3. JULIJA.

Gradec, 31. maja. (Izv.) Štajerski deželni zbor je imel danes popoldne sejo,da razpravlja o ljudskem glasovanju na Štajerskem glede priključitve Avstrije k Nemčiji. Udeležba pri seji je bila ogromna, galerije nabito polne. Predsednik Kölbl je otvoril sejo ob 5. uri.

Kot prvi govornik je posl. dr. Hübler imenom velenemške ljudske stranke podal izjavo, da njegova stranka neomajno vztraja na svojem, svojčas sprejetem sklepu, naj se vrši ljudsko glasovanje dne 3. julija, ako se prej ne izvede glasovanje hkrati v vsej državi. Solnograška in Tirolska sta nam vzgled, kako je treba nastopati, ker sta se z ogromno večino izrekli za zedinjenje z Nemčijo. (Burno odobravanje v zbornici in na galeriji.) Dr. Hübler je stavil formalni predlog, *naj štajerska deželna vlada izvede ljudsko glasovanje dne 3. julija.*

Imenom krščansko-socialne stranke je podal enako izjavo namestnik deželnega glavarja dr. Ahrer; imenom kmetske zveze pa posl. Winkler. Posl. Macholt je izjavil v imenu socijalno-demokratske stranke, da njegova stranka sicer ne bo glasovala za plebiscit, ker stoji na stališču zveznih zakonov, ki določajo, da se glasovanje izvede po vsej državi in ne po posameznih deželah, da pa bo njegova stranka, ki je bila vedno za združitev z Nemčijo, peljala svoje pristaše na glasovališče, da glasovanje ne bi pokazalo ljudske volje v slabi luči.

Nato je bil z vsemi glasovi, razun socijalno-demokratičnih sprejet predlog, naj se ljudsko glasovanje za združitev z Nemčijo določi za 3. julij. Izid glasovanja je bil od poslancev in galerij sprejet z burnim, dolgotrajnim ploskanjem in vzklikanjem.

Ob 8. uri zvečer je bila velika bakljada po mestu, katere se je udeležila ogromna množica, ki je ob zvokih godbe in prepevanju narodnih himen korakala po mestu in manifestirala za zedinjenje z Nemčijo. Bilo je tudi več patriotičnih govorov.

Posvetovanje naslednjih držav na Dunaju

UKREPI PROTI PRIKLOPITVENEMU POKRETU.

Praga, 31. maja. (Izv.) «Narodni Listy» poročajo o konferencah zastopnikov male antante na Dunaju, ki so se vršile po glasovanju na Solnograškem: «V krogih male antante prevladuje enotno naziranje, da ima izzivalne demonstracije v Avstriji v prvi vrsti avstrijska vlada na vesti, kateri se vedno posreči, da izbere način nastopanja proti akciji za zedinjenje, o katerem je že naprej prepričana, da ne bo hasnil.

V drugi vrsti je vsega tega kriva tudi velika antanta s svojim nejasnim, neodločnim in necnotnim postopanjem, ki je doslej podcenjevala to gibanje. Velika antanta se še ni mogla odločiti za uspešne in enotne korake proti Avstriji. Trditev dunajskih listov, da avstrijska vlada nima več sredstev za utrditev svoje moči, je že zaradi tega neresnična, ker se zvezni kancelar dr. Mayr samo z besedami in prigovarjanji trudi, spraviti Solnograško k pameti, ne da bi se pri tem avstrijska vlada odločila le za en sam ukrep, ki jih ima na razpolago, ker ima vendar vso upravo v svojih rokah. Kar se tiče politike velike antante napram propagandi za združitev z Nemčijo, je treba pripomniti, da v njej ni znaka kakega energičnega koraka. Po mnenju avstrijske vlade se vsi ti koraki razblinjajo. Avstrija bo toliko časa zasledovala to svojo politiko, dokler se na obzorju ne pojavijo oblike sankcij, ki se pa ne smejo samo zagroziti, ampak tudi res izvesti.»

Narodno-socialistično «Češko Slovo», glasilo one stranke, kateri pripada tudi zunanji minister dr. Beneš, zanika, da bi postopanje male antante zoper Avstrijo imelo namen posegati v notranjo politiko te države in da bi hotelo omejevati njeno samoodločbo. Nasprotno, države male antante morajo braniti svoje interese. Gre za to, da se spoštujejo mirovne pogodbe. Za pravico Avstrije do samodločbe jamči ustanovitev svobodne in neodvisne države, katere se noče nihče dotakniti. Ako Avstrijci trdijo, da ni ta politična neodvisnost nič vredna, ako ni tudi zajamčena gospodarska neodvisnost in da Avstrija ne more gospodarsko obstojati brez zveze z Nemčijo, potem te trditve ne držijo, ako se pomisli, da avstrijska država obstoja že nad dve leti in da se njene gospodarske razmere vedno boljšajo.

«Češko Slovo» javlja z Dunaja, da gre pri konferencah male antante na Dunaju pred vsem za izmenjavo misli glede nadaljnjih energičnih korakov male antante za slučaj, ako se ne ustavi v Avstriji akcija za ljudsko glasovanje.

Iz konstituante

Beograd, 31. maja. Današnja seja konstituante se je pričela ob pol 10. Po odobrenju zapisnika zadnje seje je zbornica prešla na dnevni red in nadaljevala razpravo o III. delu ustave. V imenu zemljoradniškega kluba je izjavil posl. Juraj Vrsalović, da stoji na stališču, da morajo biti vsi naši zakoni jasno stilizirani, ker se s tem onemogoči možnost dvoumnosti Člena 42. in 43. nista dovolj jasna. Nadalje je odgovarjal posl. Juraju Demetroviću ter pobijal njegova izvajanja glede Dalmacije. Zahteval je, naj se tretji oddelek ustave vrne ustavnemu odseku z nekaterimi izpremembami vred.

Komunist Života Milojković je v svojem govoru nato izjavil, da sodi, da je bil III. oddelek sprejet v ustavo pod pritiskom opozicije. Nato je kritikoval ta oddelek in polemiziral s predgovorniki. Govoril je o industrijsko - gospodarski krizi ter kritikoval poslovanje ministra za promet.

Narodni socijalist Deržič je kritikoval v svojem govoru III. oddelek in ves ustavni načrt ter je izjavil, da so gotovi paragrafi ustave uvrščeni brez vsakega sistema. Glede dr. Gosarja je izjavil, da je v svojem govoru razvijal katoliški komunizem. Glasoval bo proti.

Radikalec dr. Momčilo Ivanić je v svojem govoru nato zlasti kritikoval zemljoradnike ter je izjavil, da tretji oddelek ne rešuje agrarnega vprašanja. Odškodnina mora biti upravičena.

Radikalec Aleksa Žujević je odgovarjal na razne opazke predgovornikov in se izjavil za ustavo. Seja je končala bo pol 14. ter se nadaljevala ob 16.

SOŽALJE ČEŠKEGA ZUNANJEGA MINISTRA K VESNIĆEVI SMRTI.

Beograd, 31. maja. Povodom smrti našega poslanika v Parizu dr. Milenka Vesnića, je prejel ministrski predsednik Nikola Pašić od češkoslovaškega zunanjega ministra dr. Beneša nastopno brzojavko: «Ob prihodu v Pariz sem doznal za strašno izgubo, ki je zadela vlado kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev s smrtjo njenega glavnega predstavnika v Parizu. Zaradi uslug, ki jih je storil Slovanstvu, bo njegova smrt povzročila enodušno žalost češkoslovaškega naroda.»

ČEŠKO ODLIKOVANJE NIKOLE PAŠIĆA.

Beograd, 31. maja. (Izv.) Danes je posetil poslanik Češkoslovaške Kalina ministrskega predsednika Pašića in mu izročil vojni križ, podeljen mu od predsednika Masaryka.

DRŽAVNA SKRB ZA INVALIDE.

Beograd, 31. maja. (Izv.) V ministrstvu za socijalno politiko se je vršila konferenca o invalidskem vprašanju. Gre za izdelavo uredbe, ki ma organizirati državno skrb za invalide cele države. Prisostvoval je konferenci tudi vojni minister in minister poljeprivrede.

Italijani računajo na brvatske in slovenske separatiste

URADNO RIMSKO POROČILO O POTEKU TRGOVSKIH POGAJANJ.

Rim, 31. maja. (Izv.) Italijanska vlada je izdala o poteku trgovskih pogajanj v Beogradu uradno poročilo, v katerem razvija upanje, da se bodo pogajanja v drugi fazi razvijala hitreje, povdarja pa, da tok pogajanj ni odvisen od italijanskih trgovskih delegatov, temveč od jugoslovanske vlade. *Pri pogajanjih bo merodajen notranji politični položaj jugoslovanske države, zlasti pojavi hrvatskega in slovenskega separatizma,* torej zadeve, na katere ne morejo imeti italijanski delegati nobenega vpliva.

Grof Sforza o baroški luki

SLEPOMIŠENJA ITALIJANSKE VLADE.

Rim, 31. maja. (Izv.) V uradnih političnih krogih italijanske vlade se trdovratno taji vest, da bi se med Jugoslavijo in Italijo vodila kakšna pogajanja za aneksijo Reke od strani Italije ter za prepust luke Baroš Jugoslaviji. Vladni krogi se neizmerno čudijo, odkod je prišlo v svet to poročilo, ko je vendar znano, da grof Sforza trdno vztraja na rapallski pogodbi Politične osebnosti zatrjujejo, da je nemogoče, da bi minister Sforza brez privolitve jugoslovanske vlade hotel kršiti ali kakorkoli izpreminjati pogodbo, podpisano v Rapallu.

Razgovori, ki so se te dni vršili z zastopniki Reke v Rimu niso imeli nobenega drugega namena, nego pomagati k ozdravljenju notranjih razmer na Reki. Vlada je samo hotela doseči sporazum z reškimi strankami ter se ji je tudi posrečilo. O baroški luki se sploh ni razpravljalo.

Komendator Quartieri, ki se momentano nahaja v Beogradu in se pogaja z jugoslovansko vlado, nima nobenega drugega pooblastila razen dovoljenja pogajati se z Jugoslavijo glede trgovskega dogovora med Italijo, Reko in Jugoslavijo. Diskuzije o vprašanju glede pripadnosti Baroša je italijanska vlada odložila na čase, ko bo političen položaj za njo ugodnejši.

Rim, 31. maja. (Izv.) Sinoči so dospeli semkaj iz Trsta tržaški poslanci Banelli, Giunta in Suvich. Njihov prihod je v zvezi z rešitvijo baroškega vprašanja. Protestirati hočejo pri vladi zaradi vesti, da dobi Jugoslavija baroško luko za Reko, katero bo Italija anektirala.

Možnost zbližanja med Jugoslavijo in Bolgarijo

VAŽNE IZJAVE BOLGARSKEGA NOTRANJEGA MINISTRA

Beograd, 31. maja. Včeraj je bolgarski notranji minister Dimitrijev na svojem povratku iz Prage na Bolgarsko obiskal Beograd. Obiskal je bolgarskega poslanika, s katerim je potem, ob šestnajstih, skupno posetil ministrskega predsednika Pašića in se z njim nad eno uro razgovarjal. Politični krogi trdijo, da ima prihod bolgarskega notranjega ministra namen, da bi pridobil Pašića za čim ožjo prijateljsko politiko med kraljevino SHS in Bolgarsko. Pravijo, da je ministrski predsednik Nikola Pašić odgovoril Dimitrijevu, ko je nastopil za prijateljske vezi z Bolgarijo, da proti temu nima ničesar, samo naj bi Bolgarska izvršila mirovno pogodbo in se pokazala lojalne sosede, kateri je mogoče zaupati. Minister Dimitrijev ostane v Beogradu dva dni.

*

Beograd, 31. maja. (Izv.) Bolgarski notranji minister Dimitrov je sprejel danes več časnikarjev, katerim je tekom razgovora povdarjal, da je Bolgarija vsled vojne veliko trpela. On osebno pa je veliko pretrpel radi tega, ker je bil proti tej vojni. Po vojni se je takoj lotil dela za prijateljske odnošaje s Srbi. Njegova misija obstoja v tem, da se sestane s Pašićem, da mu pojasni želje Bolgarije v svrho obnovitve prijateljskih odnošajev med obema državama in olajšave ujedinjenja vseh južnih Slovanov. Bolgarska politika se bo gibala v smeri zbližanja vseh Slovanov.

Glede sestanka s Pašičem je izjavil, da ga je sprejel dovolj ljubeznivo in ni prikrival pripravljenosti, da se dela na zbližavanju obeh narodov. Pašič je izjavil, da bolgarski narod ni kriv preteklosti, katero so zakrivili njegovi voditelji. Sestanki naj se ponove.

Glede akcije proti komitom je Dimitrov izjavil, da jih hoče bolgarska vlada na vsak način iztrebiti. V to svrho je pripravljena podvzeti vse potrebne korake in dati priliko naši vladi, da se o tem prepriča po svojih komisarjih, ki naj jih pošlje na lice mesta. Komiti so tudi za Bolgarijo velika neprilika.

O svojem delu v Pragi pravi Dimitrov, da je bilo namenjeno samo organizaciji slovanske centrale za zbližanje vseh Slovanov. Bavil se te tudi z ustanovitvijo zemljoradničke centrale. Bolgarski zemljoradnički savez pa ni imel vezi z Radičevo stranko.

Glede razmejitve pravi, da Bolgarija želi, da se čimpreje izvrši.

Notranje prilike v Bolgariji se izboljšujejo. Situacija je težka, ali se popravlja. S Pašičem se ne sestane več pred svojim odhodom.

Radićev poraz

Zagreb, 31. maja. (Izv.) Stjepan Radić je doživel na včerajšnji glavni skupščini gospodarskega društva, katero je hotel za vsako ceno osvojiti, popoln poraz. Za zborovanje je vladalo velikansko zanimanje in so bile temu primerne tudi priprave na obeh stranch. Radićevci so šli v boj z devizo: Mi moramo osvojiti to važno gospodarsko društvo, kajti sicer bo narod rekel: Kako bo Radić osvojil državo, ako ne more prodreti niti v gospodarskem društvu. Pri glasovanju je bil izvoljen dosedanji odbor z 906 proti 358 glasovom, ki jih je dobila Radićevska kandidatska lista.

Kriza Giolittijeeve vlade

Rim, 31. maja. (Izv.) Glasovi o latentni krizi Giolittijeve vlade se vedno bolj množe. Od dobro poučene strani se doznava, da hočeta vsled nerednosti, ki so se vršile pri državnozborskih volitvah odstopiti trgovinski minister Allesio ter državni podtajnik v justičnem ministrstvu, Vassalo. Tudi o državnem podtajniku za notranje zadeve, Corradiniju se širijo vesti, da odstopi. Giolittijeva vlada se nahaja v neugodnem in težkem položaju, iz katerega bi jo Giolitti rad izvlekel s pomočjo klerikalcev, s katerim se pogaja za vstop v kabinet. Ako ostanejo ta pogajanja brezuspešan, ne preostane Giolittiju drugega, nego da najavi demisijo celokupne vlade.

Sporazum med reškimi strankami

Rim, 31. maja. (Izv.) Rimski vladi se je končno posrečilo doseči sporazum med reškimi strankami na podlagi sestave koalicijske vlade, v kateri bodo zastopane vse tri stranke, ki so se udeležile volitev: zanellijanci, bellasichevci in nacijonalistični liberalci. Stranke bodo v vladi zastopane proporcijonalno. Zatrjuje se, da v to koalicijsko vlado ne vstopi Zanella sam, ki se pa vkljub temu vrne na Reko.

Reka, 31. maja. (Izv.) Včeraj popoldne se je vrnil iz Rima reški izredni komisar dr. Bellasich. V Rimu se je dogovarjal z vlado o načinu rešitve krize notranjih razmer na Reki.

IZROČITEV NEMŠKE ŽIVINE.

Beograd, 31. maja. (Izv.) Živina, ki jo ima izročiti Nemčija kot vojno odškodnino naši državi, bo izročena našim zastopnikom 2. junija v Nürenbergu, 6. v Frankfurtu, 10. v Lipskem, 14. pa v Solnogradu.

«Jutro» velja mesečno 20 kron.

Iz časov korupcijskega režima klerikalnih avtonomistov

Ljubljana, 31. maja.

V včerajšnji seji deželne vlade sta bila v razpravi prav zanimiva slučaja izza časa absolutizma slovenskih avtonomistov. Prvi slučaj se tiče afere znamenite «Zadružne centrale». Kranjski deželni odbor je dal leta 1917. klerikalni «Zadružni centrali» posojila 458.000 K, da jih razdeli nekaterim posojilnicam, ki so bile takrat v slabem gospodarskem položaju, v svrho asanacije. Zadružna centrala pa je porabila skoraj vso podporo deželnega odbora za druge namene, med drugim za nakup «Zadružne tiskarne», za renoviranje «Ljudskega doma» itd.

Po prevratu je bila odrejena revizija poslovanja bivšega deželnega odbora. Tozadevna komisija je zahtevala od «Zadružne centrale» pojasnilo o uporabi subvencije 458.000 K. Odgovora ni bilo pravega in klerikalna «Zadružna centrala» se je izmikala na najrazličnejše načine. Pri tej priliki se je dognalo, da so bili tozadevni uradni spisi pri deželnem odboru odstranjeni. Dr. Pegan je spis vzel kot deželni odbornik 28. oktobra 1917, **ni ga pa nikdar vrnil.** Zgovarja se na umrlega dr. Lampeta!

Do danes še ni obračuna o porabljeni subvenciji v zadružne svrhe. Zadružna centrala je z denarjem špekulirala, mesto da bi ga dala svojemu namenu. V vsakem slučaju pa je jasno, da so klerikalci kot deželni avtonomisti porabili skoraj pol milijona v privatne špekulativne svrhe. Sedaj je komisija za likvidacijo kranjske deželne imovine vložila tožbo proti «Zadružni centrali». Poslednja ponuja poravnavo, boječ se, da bi prišla na dan grda manipulacija z javnim denarjem in javnimi subvencijami. Deželna vlada je včeraj sklenila, **odkloniti poravnavo,** ker zahteva javna morala, da se korupcijska afera razčisti pred sodiščem.

Druga nečedna gospodarska afera klerikalnih «avtonomistov» je nakup švicarskih krav. Leta 1918. je kupil klerikalni deželni odbor v švici 100 švicarskih krav za 220.000 švicarskih frankov. Pogodba je bila sklenjena tako, da se mora ta denar plačati najkasneje dne 31. decembra 1921 v prvotni valuti s 6% obrestmi. Tako znaša ta dolg kranjske dežele koncem tekočega leta 6 milijonov 222.000 kron, krave pa so bile ob prevratu prodane za 240.000 kron!

Deželna vlada je sedaj sklenila, da ne prevzame za dolg nobene obveze. Dolg avtonomistov bi bilo mogoče pokriti le, če dovolijo v državnem proračunu za njegovo pokritje centralisti 4 milijone kron in če se porabijo razven tega še različni fondi deželne imovine.

Oba slučaja klerikalnega gospodarstva jasno kažeta, kam vodi avtonomija, v kateri vlada klerikalni absolutizem. Žalostno je, da so politično nezreli ljudje take karakteristične pojave klerikalizma kar čez noč pozabili.

Politika jugosl. muslimanov

Iz Beograda prihaja dosedaj še nepotrjena vest, da so sklenili južnosrbski muslimani zapustiti konstituanto ter oditi domov, ker vlada ne mara ugoditi njihovim agrarnim zahtevam. Podoba je tedaj, da bo Radičevska in zajedničarska taktika postala popularna in se bo navsezadnje vsaka politična skupina, kateri se večina ne uda dovolj hitro, z junaško gesto podala v pasivnost. Torej tipična politika izsiljevanja.

Te južnosrbske muslimane si je dobro ogledati nekoliko natančneje. Prvič se je treba zavedati razlike med njimi in bosanskimi muslimani. Slednji so ljudje naše krvi, našega jezika, potomci starih bosanskih bogomilov, ki so sprejeli islam. Te je treba vsekakor pritegniti v narodno skupnost in jih vzpričo komplicirane notranje situacije ni bagatelizirati.

Vse kaj drugega so muslimani iz južne Srbije. Tam imamo še prave Turke, ki so turškega ali osmanskega pokolenja in govore turški jezik. Socijalno pripadajo deloma veleposestniškemu stanu; to so begi, katerim so bili srbski seljaki še do l. 1912. podvrženi. Drugi del jih pripada meščanskemu stanu in biva po mestih, kjer tvori znatno manjšino ali celo do polovice in čez nad prebivalstvom v mestih, baveč se s trgovino in obrtom. Toda njih število relativno nazaduje, ker se ne morejo ponašati s posebno plodovitostjo. V vzhodni Makedoniji je vrh tega tudi nekaj Turkov kmetskega stanu, ki ga prav tako bije siromaštvo, kot krščanskega seljaka.

Poleg teh Turkov pa je prištevati k južnosrbskim muslimanom tudi Arnavte, ker se čutijo najožje zvezani z njimi. Muslimanov srbskega jezika je v južni Srbiji razmeroma manj, razen v bivšem Sandžaku, kjer imamo iste razmere ko v Bosni.

Turki zahtevajo od vlade, da izvede agrarno reformo tako, da ostanejo dosedanjim lastnikom vsa posestva, ki ne presegajo 30 ha, od večjih posestev pa da se odstopi agrarni reformi le 75%, proti polni odškodnini, ostalih 25% pa da ostane begom. Dalje naj bo merodajno stanje izpred leta 1912. Najdalekosežnejše važnosti pa je zahteva teh možakarjev, naj se pri kolonizaciji vpoštevajo najpreje domačini brez razlike vere in narodnosti, «zunanji» kolonisti naj pridejo v poštev šele, kadar je zadoščeno vsem domačinom.

Slednja zahteva je v korist predvsem arnavtskemu življu, ki je prišel na podlagi najhujših nasilstev v deželo iz Albanije; Arnavtov tedaj vlada nikakor ne more računati med domačine, ki bi imeli v prvi vrsti pravico do zemlje. Izpolnitev te zahteve bi ogrozila naseljevanje srbskega življa, ki prihaja iz Črne gore, Dalmacije, iz severne Srbije, skratka iz vseh naših pokrajin. Naša naloga pa je, da utrdimo naš element na jugu, kajti v tem je ena najtrdnejših opor našega obstoja v teh na arnavtski meji ležečih krajih.

Vlada mora sedaj pogajanja z južnosrbskimi muslimani voditi iz popolnoma drugih vidikov kakor ona z muslimanskimi Bosanci. Kakor je bil sporazum z islamci iz Bosne v narodnem oziru zaželjen, tako se morajo zahteve begov z juga presojati s popolnoma drugega stališča.

Iz konstituante

Beograd, 30. maja.

Na današnji popoldanski seji ustavotvorne skupščine je najprej govoril poslanec Gjunović (republikanec). Dejal je, da se dá gospodarska stabilizacija izvesti samo na ta način, ako se vsa država prisili na produktivno delo. Zbog tega je zahteval, da se sprejme v ustavno načelo socijalizacije, kontrola delavcev nad podjetji, zajamčenje prava na stavko in da se uvede državna kontrola nad kapitalom ter pravo kmetovalca na zemljo, katero obdeluje.

Za njim je govoril poslanec Milan Pribičević, ki se je zavzel za to, da se mora sprejeti v ustavo socijalna in gospodarska svoboda naroda. Demokratska stranka, ki ni razredna stranka, temveč narodna, se posebno zanima za vprašanja te vrste. Agrarno vprašanje je kulturno narodno vprašanje.

Za posl. Pribičevićem je govoril Etbin Kristan, ki je dejal, da je narodno osvobojenje in zedinjenje vprašanje bodočnosti. Zahteval je, da se narodu zagotovi realna svoboda, ki je dosegljiva z izvedbo gospodarskih in socialnih uredb. Izjavil je dalje, da soc. demokrati niso zahtevali popolne socijalizacije, nego samo njen začetek, to pa radi tega, da spoznajo delavci proces produkcije in razdelitve blaga. — Po govoru muslimana Sejdalibega Filipovića o delu bosansko-hercegovinskih posestnikov zemlje za izplačilo kmetovskih zemljišč je bila seja zaključena. Prihodnja seja se vrši jutri.

Po Vesnićevi smrti

Iz Pariza poročajo 30. maja: Danes je obiskalo zemske ostanke pokojnega dr. Vesnića mnogo odličnih oseb. Zvečer so se vršili strogo intimni verski obredi, pri katerih je bila navzoča samo družina dr. Vesnića in osobje jugoslovanskega poslaništva v Parizu. Nato se je truplo preneslo v rusko cerkev, kjer je bilo položeno na mrtvaški oder. Cerkev je bila črno drapirana in pripravljena za pogrebne ceremonije, ki se vrše v torek ob 10. dopoldne, med katerimi bodo izkazale mrtvemu truplu čast tudi čete pariške garnizije.

*

Angleško časopisje posveča pokojnemu dr. Vesniću lepe nekrologe. «Times» opisujejo njegovo politično in diplomatično delovanje in ga nazivljejo ustanovnika male antante, ki bo ostal Angliji dobro v spominu kot eden najsposobnejših, če ne najsposobnejši balkanski diplomat.

«Daily Telegraph» piše: Dr. Vesnić je bil ena izmed najbolj markantnih osebnosti v diplomatskih krogih. Zaveznikom je za vojno napravil obilno uslug.

«Morning Post» piše: Dr. Vesnić je bil prijatelj antante in je užival popolno zaupanje svojih rojakov, na katere je imel silen vpliv. Igral je veliko vlogo v mednarodnem življenju v Parizu in silno ga je zanimala zgodovina mednarodnega prava. Pokojnik je vse svoje sile zastavil v to, da bi ustvaril čim tesneje vezi med antanto in svojo državo.

«Daily Chronicle» ugotavlja, da je dr. Vesnić igral velikansko vlogo v političnem življenju Srbije in da ga bodo londonski in washingtonski diplomati še dolgo ohranili v spominu in ga cenili vsled njegovih velikih zmožnosti in zaslug.

Po svetu

— **Za novo orijentacijo francoske politike** se je zavzel pariški «Temps». Pod naslovom «Razširimo obzorje!» je ugotovil, da so sedaj trije svetovni konflikti na vidiku. Tri najvažnejša prašanja sodobne svetovne politike so: Rusija, Turčija ter Tihi ocean. Položaj je precej sličen položaju pred rusko-japonsko vojno. Anglija jasno vidi svetovne razmere in njih nevarnosti, dočim se Francija preveč zanima za srednjeevropske dogodke. «Tempsova» izvajanja so posebno zanimiva vsled tega, ker je list, kakor znano, poluradno glasilo francoskega zunanjega ministrstva.

— **Italijanski državni nameščenci** groze s splošno stavko, ker rimska vlada ni izpolnila danih obljub glede izboljšanja njihovega gmotnega položaja.

— **Madžarski grof Albert Apponyi,** katerega hoče delegirati budimpeštanska vlada kot zastopnika madžarske države v zvezo narodov, je praznoval 29. maja svojo 75letnico. Apponyi je znan madžarski politik ter ima dobre zveze zlasti z inozemskimi političnimi krogi.

— **Podaljšanje obsednega stanja na Irskem.** «Daily Chronicle» poroča iz Londona, da je angleška vlada sklenila podaljšati rok obsednega stanja na Irskem.

— **Čičerinov naslednik.** Iz Varšave poročajo, da je moskovska vlada imenovala Litvinova za ljudskega komisarja zunanjih zadev. Domneva se, da se je zgodilo to vsled tega, da bi Litvinov, ki izvrstno pozna zlasti angleške razmere, razvil intenzivnejšo boljševiško propagando v inozemstvu nego se je to posrečilo.

— **Bojkotno gibanje proti japonskemu blagu** se širi po vsej Kitajski.

Politične beležke

+ **Demisija Pašićeve vlade po sprejetju ustave.** Iz Beograda poročajo, da bo Pašićeva vlada takoj, ko bo končano ustavno delo, ko bo sprejeta ustava in ko bo regent prisegel na novo ustavo, podala svojo ostavko in se stavila regentu na razpoloženje. Ako se bo politična situacija do takrat razčistila, se bo poskušalo sestaviti vlado na najširji koalicijski podlagi. Dokler pa ne bo končano ustavno delo, ni misliti na kakršnokoli rekonstrukcijo kabineta, seveda ako ne bo to potrebno radi kakih neznatnih osebnih razmer, s katerimi se pa posestno stanje strank, zastopanih v vladi, ne bo spremenilo.

+ **Saobraćajni minister dr. Velizar Janković** je poslal predsedniku vlade pismo, ki v njem izjavlja, da definitivno vztraja pri svoji ostavki. Kot vzrok navaja opozicijo, ki se je pojavila proti njemu kot članu vlade. V radikalnih krogih se trdi, da bo imenovan za novega saobračajnega ministra radikalni poslanec Andrija Stanić. V ostalem pa ne more imeti spor med Jankovićem in posameznimi člani radikalnega kluba nobenih posledic za enotnost stranke in kluba.

+ **Naš državni budget.** Finančna komisija ministrstva za finance je v glavnem že končala sestavo načrta za državni proračun, izdelane niso še nekatere male partije, ki so zaostale, pa tudi te bodo te dni gotove, tako da bo finančna komisija začela že ta teden sestavljati finančni zakon. Ministrstvo za finance se je odločilo, da naš finančni zakon ne sprejme postavk o taksah, trošarini in davku na poslovno obrt, ker te postavke imajo svojo veljavo za daljšo dobo, a ne samo za eno leto kot finančni zakon. — Državni budžet pride v parlamentu takoj na vrsto, ko bo končana ustavna debata in ustava sprejeta. Postavke in zahteve posameznih ministrstev so omejene na najpotrebnejše in najnujnejše izdatke; budžet ministrstva vojne in mornarice je pa komisija vrnila ministrstvu, da samo črta nekatere postavke, ki jih more po svoji preudarnosti pogrešati.

+ **Predpriprave za zakonodajno delo.** Ker se bo ustavotvorna skupščina takoj po sprejetju ustave pretvorila v redno narodno skupščino, je potrebno že zdaj pripravitii nov poslovnik. Zato je sklical minister za konstituanto Trifković, komisijo, ki bo izdelala načrt za poslovnik narodne skupščine. Člana te komisije sta tudi vseučiliški profesor Slobodan Jovanović in predsednik kasacijskega sodišča Mihajlo Jovanović. Načrt novega poslovnika bo izdelan v najkrajšem času in bo v glavnem z neznatnimi izpremembami vseboval določbe poslovnika prejšnje srbske skupščine. — Zakonodajna skupščina bo morala izdelati toliko važnih in potrebnih zakonov, da je skoro neverjetno, da bi mogla v svoji zakoniti dobi izdelati vse delo, ki jo čaka. Zato so se pojavili že predlogi, da se poslovna doba sedanje skupščine podaljša.

+ **Bolgarski minister v Beogradu.** Včeraj je dospel v Beograd bolgarski notranji minister Dimitrov v spremstvu svojega tajnika. Nastanil se je v bolgarskem poslaništvu. Popoldne ga je sprejel predsednik vlade v posebni avdijenci. To je prvi slučaj po svetovni vojni, da sta se sestala bolgarski in jugoslovanski državnik.

Prosveta

Rijavec v Londonu. Naš rojak, operni pevec Josip Rijavec, se je oglasil iz Londona, kjer bo s pianistom Cirilom Ličarjem priredil več koncertov. Na programu so jugoslovanske pesmi.

Ljubljansko gledališče v konstituanti. Na včerajšnji seji konstituante je odgovarjal minister prosvete Pribičević na interpelacijo o razmerah v ljubljanskem gledališču. V svojem odgovoru je minister prosvete izrazil svojo odločno zahtevo, da se faktorji, ki niso merodajni v presojanju gledaliških razmer, v ta vprašanja ne vmešavajo. Razmere v ljubljanskem gledališču so ministru dobro znane, ker jih je dobro proučil in posla! tudi svojega delegata, ki mu je referiral o ljubljanskih razmerah. Kar se tiče slabega gospodarstva, je minister odredil preiskavo in bo zahteval, da se v slučaju, ako se tako gospodarstvo dokaže, krivec kaznuje. Spor v ljubljanskem gledališču je nastal zaradi osebe ravnatelja Rukavine. V tem oziru se vrši anketa; na podlagi njenega sklepa bo minister postopal objektivno. Minister je v svojem odgovoru grajal tudi nepravilno postopanje akademske mladine, ki je hotela s silo preprečiti predstave. Res, da je pri dogodkih dne 16. aprila nastopila policija preveč ostro kar mora obsoditi, toda akademska omladina ni bila opravičena na stavljanje ultimatov, dokler ni končana preiskava.

Hrvatsk vlada je bila razpisala nagrade umetnikom za najboljše okraske ljudskošolskih knjig. Razsodišče, ki je bilo sestavljeno iz priznanih hrvatskih umetnikov in ki mu je predsedoval dr. Stjepan Bosanac, je izbralo kot najboljše delo okraske Lj. Babica in slikarice Olge Höcker, na drugem mestu pa predloge Bogumila Cara. Vse vposlane risbe so razstavljene v Zagrebu.

Srbski umetnik v *Avstraliji.* Kakor poročajo iz Beograda, je priznani mladi umetnik na violini, Milan Jovanović, Brača, ki je nedavno absolviral izredno uspelo turnejo po Angliji, odlikovan od regenta z redom sv. Save III. razreda. Braca-Jovanović odpotuje s svojim impresarijem v najkrajšem času na novo turnejo po Avstraliji.

Podpora češke vlade Slovenski Matici. Kakor smo že poročali, je naklonila češka vlada Slovenski Matici podporo 40 tisoč kron za izdajo češke antologije v slovenskem jeziku. Podporo je izposloval s svojim predlogom in priporočilom češki generalni konzul v Ljubljani, g. dr. Beneš, ki je poprej že iz lastnih sredstev podaril v isti namen 10.000 kron. V pismu, s katerim je izročil prispevek češke vlade Slovenski Matici, sporoča g. generalni konzul obenem želje češke vlade, naj izide «Antologija» v kolikor mogoče veliki nakladi in kolikor mogoče poceni, tako da se bo mogla čim najbolj razširiti.

Raimundova nagrada v znesku 2200 K je bila podeljena dramatiku Rihardu Beer-Hoffmannu za njegovo delo «Jakobove sanje».

Sokolski vestnik

Otvoritev Sokolskega doma na Viču se vrši v nedeljo dne 5. junija t. l. Ker je to ena izmed prvih enakih prireditev v novi domovini, bodi dolžnost vsakega zavednega Slovenca, da se je udeleži. Ob 8. uri zjutraj obhod br. društev izpred Narodnega doma v Ljubljani, ob 9. uri slavnostna otvoritev doma, popoldne ob pol 4. uri javna telovadba, po telovadbi vrtna veselica s srečolovom i. dr. Pri telovadbi in veselici svira vojaška godba. Torej v nedeljo vsi na Vič!

Za Sokolski dom v Novem mestu. Ministrstvo poljeprivrede je dovolilo efektno loterijo v korist zgradbe Sok. doma v Novem mestu pod pokroviteljstvom Mestne hranilnice. Loterija obsega 200.000 srečk po 1 din. z 1297 dobitki v skupni vrednosti 212.500 kron; glavni dobitek v gotovini 60.000 kron. Žrebanje se vrši dne 2. julija t. l. ob 18. uri pod državnim nadzorstvom v dvorani mestnega magistrata novomeškega. Upravni svet efektne loterije pozivlje vse Sokole in prijatelje Sokolstva, da pridno segajo po teh srečkah, ki jih oddaja vsako sokolsko društvo, vsaka narodna trgovina, razni denarni zavodi in ki se dobivajo na zahtevo direktno pri Mestni hranilnici v Novem mestu. Le na ta način bo uspeh zasiguran. Bodoča zgradba bo v korist in ponos vsega Jugoslovenskega Sokolstva.

Predavanje o vsesokolskem zletu v Pragi. Konzulat češkoslovaške republike v Ljubljani priredi v najkrajšem času nekoliko predavanj z diapositivi. Prvo predavanje se vrši v četrtek dne 2. junija točno ob 20. uri v Mestnem domu. Tema: VII. vsesokolski zlet v Pragi 1920. z 160 diapositivi. Predava g. prof. dr. P. Pestotnik. Vstopnina: sedež 2 dinarja, stojišče 1 dinar. Čisti dobiček pripada v prid kulturnemu fondu Češkoslovaško-Jugoslovanske Lige.

Sport in turistika

Nedeljske prvenstvene nogometne tekme v Zagrebu. Makabi-Zagreb 5:1, Ilirija-Sparta 6:1, Hašk-Croatia 6:0, Gradjanski—Slavija (zagrebška) 7:0. Interesantna je bila zlasti zadnja tekma, ki je končala v polčas 0:0. V drugi polovici pa je «Gradjanski» obvladal situacijo popolnoma in dosegel v kratkih presledkih sedem golov. Jesenska tekma med obema kluboma je končala 9:1 v prid «Gradjanskega».

Velik zračni miting prirede v Italiji v proslavo slovitega italijanskega vojnega pilota Franceta Baracca. Miting se začne na obletnico Baraccove smrti dne 19. junija na vojaškem letališču v Ravenni, odkoder se bo vršil nato velik zračni polet, spremljan od avtomobilov, v Trst in na Tirolsko.

Dobitki razredne loterije. Pri nadaljnjem žrebanju srečk razredne loterije (dvanajsti žrebalni dan) so večji dobitki odpadli na naslednje srečke:

2362 : 1000	dinarjev,	6473 : 1000	din.
12016 : 4000	»	13371 : 10000	»
15739 : 2000	»	16839 : 4000	»
17855 : 4000	»	18420 : 2000	»
22381 : 1000	»	25214 : 6000	»
26692 : 2000	»	28897 : 2000	»
28873 : 4000	»	32397 : 400000	»
39595 : 1000	»	39709 : 4000	»
41043 : 2000	»	44578 : 1000	»
44949 : 4000	»	46720 : 4000	»
47263 : 10000	»	49377 : 1000	»
49644 : 6000	»	52482 : 2000	»
67915 : 1000	»	72687 : 2000	»
78479 : 1000	»	80187 : 6000	»
80506 : 10000	»	81918 : 1000	»
81964 : 1000	»	87748 : 1000	»
90528 : 2000	»	94498 : 2000	»
94805 : 1000	»	94888 : 4000	»
96811 : 1000	»		

NARODNO GLEDALIŠČE.

Drama:

Sreda, 1. junija: Scribe: «Kozarec vode». Red D.
Četrtek, 2.: Hauptmann: «Elga». Po znižanih cenah. Izven.
Petek, 3.: Scribe: «Kozarec vode». Red A.
Sobota, 4.: Scribe: «Kozarec vode». Red B.

Opera:

Sreda, 1. junija: Parma: «Zlatorog». Red A.
Četrtek, 2.: Weingartner: «Vaška šola», Dohnany: «Pieretin pajčolan». Red D.
Petek, 3.: Puccini: «Tosca». Red C.
Sobota, 4.: Bizet: «Carmen», Red D.

Naše nebo v juniju

Mesec junij ni baš ugoden za opazovanje zvezdnatega neba, ker so noči kratke in mrak sega pozno v noč. Izmed planetov so največji še cel mesec vidni. Merkur se nahaja na večernem nebu, zahaja koncem meseca eno uro za solncem, toda je težavno opazovati ga, radi večerne zarje. Mart pride v konjunkcijo s solncem ter zahaja zajedno z njim. V večernih urah se nahajata Jupiter in Saturn visoko na južnozapadnem nebu ter tvorijo nekako premo črto Saturn, Jupiter in Regul, najsvitlejša zvezda v ozvezdju Leva.

Dne 9. junija pride Saturn v kvadraturo s solncem, t. j. Saturn se nahaja točno na južni strani neba, ko solnce zahaja in znaša vidni kot, ki ga tvorijo Saturn, zemlja in solnce ob tem času 90 ločnih stopinj. Jutranje nebo pa krasi pred solnčnim vzhodom Danice (Venera). Lep pojav bo 3. junija pred solnčnim vzhodom, ko se nahaja zadnji krajec severno nad Danico v razdalji ko bi svetloba rabila, da preleti pretreh luninih premerov. Dan raste in solnce se dnevno nahaja višje nad obzorjem. Dne 22. junija je dan najdaljši, tedaj stopi solnce v znak Raka ob 0 h 36 m zjutraj, tedaj je pričetek atsronomskega poletja. Od tega dne dalje se solnce dnevno pojavlja nižje na obzorju, dan se prične krajšati. Pred pol letom, dne 21. decembra se je nahajala naša zemlja na nasprotni strani solnca, tako je naredila zemlja v tem času polovico svoje poti krog solnca. Direktna razdalja, kjer se je nahajala zemlja dne 21. decembra in kjer se bo nahajala dne 22. junija znaša približno 300 milijonov kilometrov. Ta premer zemeljske poti rabijo astronomi kot podlago, da določajo razdalje drugih zvezd od našega solnca. Kako daleč so tudi najbližje nam zvezde, je razvidno iz tega, da bi videli premer naše zemeljske poti (300 milijonov kilometrov) iz najbližje zvezde pod vidnim kotom (paralaksa), manjšim ko ena ločna sekunda. Za merjenje teh ogromnih daljav se rabi hitrost svetlobe. Tamer zemeljske poti 17 minut, a da bi prešla ono razdaljo, pri kateri se vidi naša zemeljska pot pod vidnim kotem ene ločne sekunde (paralaksa) rabila bi eno celo leto ter bi napravila v tem času pot 10 biljonov kilometrov. Do najbližje zvezde Centauri rabi svetloba celih 4 in pol svetlobnih let, do Sirtusa 10, do Vege 40 in do polarnice 42 let. Toda vse razdalje so malenkostne proti razdaljam v Rimski cesti. Kakor velik kolobar se razpenja Rimska cesta na nebu, v notranji del kolobarja spada naš solnčni sestav. Da pride svetloba do skrajnih zvezd Rimske ceste bi rabila celih 10 tisoč let. Razven naše Rimske ceste, ki sestoji iz nebroj zvezd našemu solncu podobnih, so na nebu vidne še druge podobne Rimske ceste, zvezdne gruče, svetovne megle in dr. Teh daljave so pa za naše pojme nedosegljive.

Ako gledamo zvezdato nebo, vidimo zvezde in njih svetlobo, katera je rabila, da je prišlo do naših oči, desetletja, stoletja da tisočletja. A kar danes opažamo na nebu, vidimo to, kar je bilo pred desetletji, stoletji in tisočletji...

Iv. T.

Domače vesti

Ljubljana, 31. maja.

* **Imenovanja v železniški policijski službi.** Za začasna komisarja železniške policije sta imenovana: v Čakovcu Milan Kolar, začasni pomočnik komisarja železniške policije na Jesenicah; na Jesenicah Nenad Brašovan, začasni pomočnik komisarja železniške postaje v Subotici; za začasnega pomočnika komisarja železniške policije v Rakeku pa Rado Zaklanovič, časnikarski sotrudnik iz Osjeka.

* **Promocija.** Gospod cand. med. Ludovik Zalar iz Ljubljane bo dne 3. junija na dunajski univerzi promoviran za doktorja medicine.

* **V današnji številki** začnemo priobčevati naš novi roman «Blagajna velikega vojvode», ki bo po svoji zanimivosti in napetosti gotovo zadovoljil vse naše naročnike in čitatelje. Opozarjajte nanj svoje znance in priporočajte jim «Jutro».

* **Županske volitve na Štajerskem.** V Zibiki pri Šmarju je bil izvoljen za župana posestnik Rok Planinšek, v Roginski Gorici posestnik Anton Belej, oba pristaša SKS. Zanimivo je, da je bila v zadnje imenovani občini vložena samo lista SLS, iz česar je razvidno, da so klerikalci pod to firmo uganjali samo strankarsko propagando. Iz marenberškega okraja se nam javlja, da so se županske volitve vršile doslej v naslednjih občinah: V Sv. Antonu na Pohorju je bil izvoljen posestnik Fran Mravljak, demokrat; v Ribnici posestnik Anton Podlesnik, pristaš SKS; v Vuhredu Fran Sgerm, pristaš SKS; v Breznu Fran Jenčič, demokrat; v Remšniku Fran Martini; v Vuzenci Alojzij Grubelnik, oba pristaša SKS; v Janževem vrhu Luka Držičnik, pristaš SLS. Tudi po ostalih občinah bodo po večini izvoljeni napredni župani. — Izvolitev župana v Ljubnem v Savinjski dolini je politična ekspozitura razveljavila, ker niso bili vsi občinski zastopniki pravočasno povabljeni. — V Braslovčah je bil izžreban za župana posestnik Josip Omladič, pristaš SKS. V občinskem odboru je 8 samostojnih in 8 klerikalcev.

* **Nov dokaz potrebe «kancelparagrafa».** Za nedeljo je bilo v marborski stolnici napovedano predavanje nekega misijonarja «o svobodomiselstvu». K predavanju so bili povabljeni zlasti Sokoli. Ker je izgledalo, da se bo predavanje razvilo v čisto navaden klerikalen shod v cerkvi, je šlo nekaj staršev šolske mladine k župniku s prošnjo, naj se predavanje opusti. Župnik je nato deputaciji zagotovil, da bo predavanje strogo versko in nepolitično. V nedeljo, 29. maja se je končno predavanje vršilo, in sicer ob natlačeno polni cerkvi. Predavanje se je razvilo v strastno napadanje Sokolov. Misijonar je črpal svoj materijal iz znanega pamfleta «Ajmo mi Sokoli». Seveda ni manjkalo tudi izbruhov proti demokratom. Le skrajni potrpežljivosti naprednih ljudi se je zahvaliti, da ni prišlo v cerkvi do škandalov.

* **Naši državniki na Gorenjskem.** Iz Beograda nam poročajo: Ministrski predsednik Pašić namerava letošnje počitnice sprovesti na Gorenjskem in se nastani najbrže na Bledu. Minister prosvete Pribičević je že najel na Bledu stanovanje za sebe in svojo rodbino. Tudi minister notranjih zadev Drašković pride na Gorenjsko ter bo stanoval najbrž v Bohinju.

* **General Petar Mišić †.** Iz Beograda javljajo: V nekem sanatoriju na Dunaju je umrl nenadno, od kapi zadet, general Petar Mišić, bivši komandant timoške divizije. Pokojnik je igral v zgodovini Srbije važno ulogo. V majski zaroti je bil vodja zarotnikov, ter je bil na zahtevo angleške vlade vpokojen. Za časa prve balkanske vojne je bil reaktiviran. V znanem solunskem procesu je bil predsednik vojnega sodišča.

* **Ljubljanski veliki sejem.** Urad ljubljanskega velikega semnja naznanja vsem intersiranim krogom, da je rok za prijavo k udeležbi «Ljubljanskega velikega semnja» na željo interesentov podaljšan do 10. junija t. l. Od prijav, predloženih do tega roka se ne bo zahteval nikak povišek na najemnini izložbenega prostora.

* **Sprejemanje 1, ½ in ¼dinarskih novčanic pri izplačilih.** Finančni minister je izdal naredbo, po kateri ni nihče dolžan, sprejemati pri izplačilih v državnih blagajnah ali posameznikov več kot 50 dinarjev v novčanicah po 1 dinar, niti več kot 25 dinarjev v novčanicah po pol dinarja in več kot 10 dinarjev v novčanicah po četrt dinarja. Glavne državne blagajne, pokrajinske, okrožne in srezke ter finančne in davčne uprave so dolžne na zahtevo posameznikov zamenjati ta drobni denar v omenjenih količinah z večjimi novčanicami Narodne banke.

* **Konec šolskega leta** na srednjih šolah v Sloveniji bo letos 28. junija. Spričevala se bodo razposlala dijakom po pošti. Prosvetna uprava namerava določiti kot začetek novega šolskega leta 10. september.

* **Ustanovitev pomorske akademije v Dubrovniku.** V Dubrovniku se ustanovi pomorska akademija vojne mornarice, v katero bo sprejetih 100 gojencev. Potrebna je srednješolska matura.

* **50letnica prve učiteljske šole v Srbiji.** Nedavno so praznovali v Aleksincu 50letnico ustanovitve prve učiteljske šole v Srbiji. Šola je bila ustanovljena leta 1871. in vrši torej že 50 let svojo veliko nacijonalno, kulturno in prosvetno misijo. Proslave so se udeležili odposlanci iz vseh krajev.

* **Zgradba pravoslavne cerkve v Ljubljani.** Narodno ujedinjenje je privedlo večje število pravoslavnih družin v najzapadnejše kraje naše kraljevine, zlasti v našo belo Ljubljano. In tako se je pojavila potreba ustanovitve pravoslavne cerkvene občine in obenem želja, da se postavi v Ljubljani dostojen pravoslaven hram božji. V to svrho se je konstituiral v Ljubljani poseben odbor, katerega predsednik je dr. Pavle Aramović, ki si je stavil nalogo, da izvrši to delo in da zgradi v našem mestu pravoslavni hram božji, posvečen sv. Nikolaju. Odbor se je s posebnim apelom obrnil na vso jugoslovansko javnost, da mu s prispevki priskoči na pomoč. Hram naj bo znak naše bratske sloge in zaklad narodnega edinstva. Kot prvi prispevek v ta namen nam je došel od «rodoljubne družbe v Črnomlju» znesek 166 kron. Znesek naj se dvigne v našem uredništvu.

* **Internat za deco železničarjev v Osjeku.** V Osjeku se je ustanovil internat za deco revnejših železničarjev, da bodo zamogli pohajati šole.

* **Železnica Murska Sobota - Hodoš** bo začela — kakor poroča «Prekmurski glasnik» — zopet voziti dne 1. junija. Železniški promet bo s tem dnevom vpostavljen med Mursko Soboto in Hermendinom ter Dolnjo Lendavo in Zalaegerszegom. Na progi Pragersko-Čakovec - Dolnja Lendava - Budimpešta bo vozil direkten vlak tako, da v Čakovcu ne bo treba več prestopati in čakati na zvezo.

* **Direktni železniški vozovi Ljubljana -Zagreb, Maribor - Zagreb in obratno.** V letnem voznem redu je opustila južna železnica direktne vlake iz Ljubljane in Maribora v Zagreb in nazaj. Mesto njih pa je uvedla **direktne vozove** med imenovanimi mesti, in sicer **med Ljubljano in Zagrebom** na vlakih, ki odhajajo iz Ljubljane ob 17'35 in 23'55, odnosno iz Zagreba ob 5'50 in 21'56; med **Mariborom in Zagrebom** pa pri vlakih, ki odhajata iz Maribora ob 5'30, iz Zagreba nazaj pa ob 16'13. Pri potovanju s temi vlaki potnikom na Zidanem mostu ne bo treba prestopati.

* **Direktna železniška zveza med Slavonskim in Bosenskim Brodom.** Ravnateljstvo državnih železnic v Sarajevu objavlja, da bosta od sedaj pri vseh brzovlakih in osebnih vlakih vozila po en vagon I. in II. razreda tudi iz Bosanskega Broda, tako da bodo imeli vlaki direktno zvezo.

* **Kopališki vlak Ljubljana - Laze.** Zdravstveni odsek sporoča: Obratno ravnateljstvo južne železnice je uvedlo od 1. junija do 31. avgusta kopališki vlak iz Ljubljane v Laze po znižani ceni, in sicer za I. razred 4'50 din., za II. razred 3 din., za III. razred 1'50 din. Kopališki vlak odhaja iz Ljubljane ob 14'20, pride v Laze ob 14'41. Iz Laz se vrača prvi vlak ob 18'30 in pride v Ljubljano ob 19'4, drugi vlak pa ob 19'54 s prihodom v Ljubljano ob 20'30. — Dohod v kopališče je s ceste, ki vodi iz kolodvora proti Zalogu. Tu bo napravljena posebna dohodna brv v kopališče. Občinstvo se opozarja, da je samo ta dohod dovoljen, vstopanje v kopališče na drugih prostorih je pod kaznijo prepovedano. Tudi je strogo prepovedano uničevati poljske nasade in posedati po travi. Ker pa dohodna brv še ni izdelana, se prosi občinstvo, da opusti posečanje kopališča do dne 7. junija, ker je dohod v kopališče, dokler ni brv dokončana, nemogoč in bi se posestnikom ob kopališču delala škoda.

* **Pri objavi letnega voznega reda** v torkovi številki «Jutra» je odpadla prva vrsta pod šifro «Brzovlaki». Gre za orijentni ekspresni vlak.

* **Naši državljani v tujini.** Četudi je vojna že davno minila, se vendar nahaja še večje število naših državljanov v tujini. To so oni, ki se doslej niso mogli vrniti v domovino, zlasti begunci in interniranci iz Srbije. V zadnjem času se je iz Vladivostoka vrnilo večje število naših beguncev in zaostalih vojakov. Nahajajo se sedaj v Trstu, kamor je naša vlada poslala 60.000 lir kot prvo pomoč. Sedaj serazpravlja o povratku naših ljudi iz Ahmed Nagari v Indiji in slovenskih rudarjev iz Westfalske v Nemčiji. Za te rudarje je pri našem poslaništvu v Berlinu odprt kredit 100.000 mark. Nerešeno je tudi še vprašanje povratka naših ljudi iz severne Rusije. Potrebno je za to privoljenje sovjetske vlade. Tudi tem se mora čim prej omogočiti povratek v osvobojeno domovino.

* **Mlade volkove** sta vjela dne 27. t. m. lovska čuvaja kneza Auersperga Lackner in Schaffer v Glažuti pri Kočevju. Staro volkuljo sta ustrelila, mladičke pa prinesla žive v mesto. Mladičev je šest (3 samci, 3 samice). Odbor za pokončavanje volkov v kočevskem sodnem okraju je poslal volčiče v Ljubljano «Slovenskemu lovskemu društvu», da jih razstavi. Volčiče si lahko ogleda vsakdo na vrtu hotela Uniona. Vstopnina za osebo 1 dinar, za šole (pri skupnem obisku) po 1 krono. Vstopnina je določena za sklad odbora, ki plačuje talije lovcem. Razstava se otvori 1. junija ob 10. dopoldne.

* **Prekrstitev vojašnice v Mariboru.** Komanda dravske divizijske oblasti je odredila, da se prekrste: mariborska višja realka v kasarno kralja Petra, meljska vojašnica v kasarno regenta Aleksandra, artiljerij. v kasarno vojvode Putnika, pešadijska v kasarno vojvode Mišića. Ostale vojašnice obdrže začasno dosedanja imena.

* **Jugoslovansko napredno akademično društvo «Jadran».** Prejeli smo: Tovariši in tovarišice! Pozivamo vas, da se v čim večjem številu udeležite pogreba tovariša Sivke, cand. iur., ki se vrši v sredo iz mrtvašnice deželne bolnice ob 13. Dragega tovariša spremimo korporativno z društvenimi trakovi z žalnim znakom. — Odbor.

* **Koroško akademsko društvo »Obir»** v Zagrebu se tem potom vsem onim, ki ki so se odzvali prošnji za denarne podpore potom nabiralnih pol, najtopleje zahvaljuje.

* **Stavka stavbnih delavcev v Ljubljani** je začela ponehavati. Že dalj časa se vračajo delavci v vedno večjem številu na delo, tako da se je v petek v Ljubljani zopet pričelo z rednim delom. Stavko je radi tega smatrati za končano. Kakor nam poročajo, so delavci porabili skoro ves štrajkovni fond v znesku nad 300.000 kron. Med delavci vlada sedaj velika nezadovoljnost, ker zahteva vodstvo organizacije, da morajo delavci fond zopet izpopolniti. Delavci dolže dalje voditelje, da so jih nepremišljeno zapeljali v ponesrečeno stavko.

* **Bitka za stanovanja.** Kakor znano, vlada v Beogradu velika stanovanjska beda in zato je umljiv dogodek, ki se je včeraj odigral v tamkajšnji Prizrenski ulici. Po uradnem nalogu in na zahtevo hišnega gospodarja bi se imela podreti hiša št. 5, v kateri stanuje 13 rodbin, ki niso mogle najti drugod strehe. Namesto stare hiše namerava lastnik zgraditi novo poslopje. Ko so delavci začeli podirati streho, so jih stanovalci napadli z opeko in raznim orodjem. Razvila se je huda bitka, pri kateri je bilo na obeh straneh več oseb ranjenih. Policija je morala podiranje ustaviti.

* **Izgubila se je črna usnjata listnica,** vsebujoča razne listine in srednjo vsoto denarja dne 31. maja na potu iz Petrovč v Celje, v bližini Kirbischeve trgovine. Najditelj si naj obdrži ves denar, listnico pa blagovoli oddati v trafiki Kovač, Aleksandrova cesta št. 5.

* **Izgubljeno v Ljubljani.** Privesek k verižici, grb z napisom «Zorman 1910» se je izgubil v ponedeljek zvečer. Najditelj naj ga odda proti nagradi v operi pri vratarju.

* **V carstvo sanj in čarovnije** popelje občinstvo priznani iluzionist in čarovnik Josip Kratil dne 3. junija ob 8. uri zvečer v veliki dvorani «Narodnega doma». Kratil je vojni invalid iz bratske Češkoslovaške. Laška granata mu je odtrgala obe nogi do kolen. Žonglerske in ekvilibristične točke vsporeda bo izvajal kleče in brez proteze.

Porotno sodišče

UBOJ V SPODNJEM BERNIKU.

V Spodnjem Berniku na Gorenjskem je vladalo med nekaterimi kmetskimi fanti sovraštvo; napovedali so si «boj na smrt». V posebnem sovraštvu so bili brata Blaž in Jakob Jenko ter Andrej Stare zaradi nekega dekleta. Dne 2. aprila t. l., pozno v noč, je stal Blaž Jenko z drugimi fanti na vasi. K njemu je pristopil še ne 20letni Andrej Stare z gnojnimi vilami v rokah in ga po glavi tako nesrečno udaril, da se je nezavesten zgrudil na tla in je drugi dan umrl vsled težke poškodbe na glavi. Pred poroto je bil Andrej Stare danes obsojen zaradi uboja na tri leta težke ječe.

RODBINSKA DRAMA V PUDOBU.

Štefetova hiša v Pudobu, občina Stari trg na Notranjskem je močna in trdna kmetska hiša. Gospodar Janez Baraga je bil starec 75 let. Sin France Baraga je bil podvržen alkoholu in je bil zadnji čas v vednem prepiru z očetom. Dne 20. januarja t. l. je hotel napreči konja, da bi popeljal nekatere svoje tovariše v bližnjo vas Podgoro na neko svatovanje. Njegov brat mu je branil, tako tedi ostali domači. Ko je oče zvedel za sinovo namero, je pritekel s polenom na dvorišče ravno, ko je sin prignal konja iz hleva, nakar sta se oba sprijela, pri čemer je bil oče tako težko ranjen na trebuhu, da je drugi dan umrl. Obtoženec se je zagovarjal, da je izvršil uboj v popolni pijanosti. Zaslišanih je bilo 12 prič, ki so drastično naslikale podrobnosti rodbinske nesreče. Brat Janez je omenil, da je oče obtožencu na smrtni postelji volil v oporoki 25 tisoč kron. Ostale priče so navajale še druge okolnosti in razmere v družini. Zdravniška sodna izvedenca, dr. Ličar in dr. Lesjak sta izjavila, da je smrt nastala vsled infekcije in se je vnela trebušna mrena.

Ker so porotniki potrdili vprašanje krivde glede uboja očeta z 11 glasovi proti 1 in ker so soglasno zanikali vprašanje polne pijanosti, je porotno sodišče obsodilo Franceta Barago na pet let težke ječe s primernimi poostritvami. Obsojeni je kazen sprejel. Razprava je bila ob 9.30 ponoči končana.

Gospodarstvo

LJUBLJANSKI VELIKI SEJEM.

Dela za prireditev velikega sejma, ki bo v Ljubljani od 13. do 24. avgusta t. l., so v polnem teku. Prostor v Lattermanovem drevoredu, na vogalu bivšega dirkališča in Gosposvetske ceste, ki je določen za veliki sejem, je srečno izbran, ker je dovolj velik, je v najlepšem delu mesta in na zelo primernem kraju. Poleg tega ga z vseh strani obkrožajo sončnati drevoredi, ozadje pa tvori Tivolski gozd s svojimi naravnimi krasotami. Že pogled na ta prostor mora na gledalca napraviti zelo ugoden vtis. Načrte za veliki sejem so izgotovili priznani strokovnjaki. Vsa prireditev je zamišljena kot nekaj enotnega, pri čemer je vsakemu razstavniku glede notranje opreme najetih prostorov prepuščeno, da si jih opremi in okrasi po svojem okusu, vendar se pri tem ne smejo prekoračiti določene meje. Zunanji pogled na razstavni prostor bo naravnost impozanten. Arhitekti so imeli pri izdelavi načrtov pred očmi podobne prireditve v drugih državah, ki prirejajo letne vzorčne velesejme, v nekaterih državah celo po dvakrat na leto, in so zaradi tega tam glavne stavbe zidane. Odbor za prireditev ljubljanskega velesejma se v svojem pravilnem pojmovanju, da mora že prvi, celoten vtis, ki ga napravlja na gledalca že pred vstopom na razstavni prostor, ugodno vplivati na posetnika, ako hočemo doseči v njem primerno razpoloženje, ni ustrašil truda in velikih žrtev in se je pogumno lotil dela.

Razstavni prostor se že planira in glavne stavbe so že postavljene. Tudi dela za opremo notranjih prostorov so oddana in dobro napredujejo. Zanimanje za to prireditev, prvo v Sloveniji in v Jugoslaviji sploh, je zelo veliko. Zaradi tega je upravičeno upanje, da bo Ljubljanski veliki sejem imel velik uspeh in da se bo ves trud bogato poplačal.

= **Podaljšanje delovnega časa v industrijskih in obrtnih podjetjih.** Ker se tolmači uredba o delovnem času z dne 8. aprila 1921. napačno, opozarja ministrstvo za socialno politiko, da je ta uredba le dopolnilo prvotne uredbe z dne 12. septembra 1919. Delovni čas v industrijskih, obrtnih, rudarskih, trgovinskih in prometnih podjetjih, ki zaposlujejo več nego pet delavcev, ali ki obratujejo z elementarno silo, ostane še nadalje omejen na 8 ur dnevno. Podaljšati se more le izjemoma na 10 ur, a tudi to največ trikrat po štiri tedne v istem koledarskem letu. Delo za deveto in deseto uro se mora plačati v vsakem slučaju najmanj 50 odstokov višje, nego delovne ure normalnega delovnega časa. V manjših obratih pa, kjer se ne uporablja elementarna sila, kakor n. pr. parna, vodna, električna itd. in ni zaposlenih več nego pet delavcev, se more dovoliti podaljšanje delovnega časa na 10 ur dnevno, na poljubno dobo, če je potreba in če ostane obrat kot manjši obrat. V smislu uredbe je delavec tudi vajenec in volonter, ne glede na to, dali prejema kako plačo ali ne. Dovoljenje za podaljšanje delovnega časa izdajajo pristojna obrtna nadzorništva za svoje okrožje (obrtno nadzorništvo v Ljubljani, v Celju in Mariboru) in sicer na prošnjo podjetnika, če je potreba za podaljšanje dokazana. Vloge in rešitve glede podaljšanja delovnega časa so proste kolkovine. Samolastno podaljšanje delovnega časa se kaznuje z denarno kaznijo od 10 do 500 dinarjev. Delo nad osem ur se mora pa tudi v tem slučaju plačati 50 odstotkov više, nego normalne delovne ure. Za mladinske delavce do izpolnjenega 16. leta velja še predpis, da ne smejo delati več nego osem ur dnevno.

= **Edinstven obrtni zakon.** Minister trgovine in industrije je sklenil, da se izda edinstven obrtni zakon za celo kraljevino. V kratkem bo sklicana enketa strokovnjakov in obrtnih organizacij cele države, katerim se izroči v presojo načrt novega zakona. Enketa se bo vršila v Zagrebu.

= **Jugoslovanska uporaba solunskega pristanišča.** Iz Aten poročajo, da se je med konzulom kraljevine SHS. in generalnim guvernerjem za Grško in Macedonijo sklenil sporazum, ki ureja podrobnosti glede uporabe solunskega pristanišča za jugoslovansko kraljevino.

= **Pogajanja o likvidaciji avstroogrske banke.** Dne 29. maja so se pričela meritorna pogajanja likvidatorjev Avstroogrske banke z zastopniki nacionalnih držav o modalitetah likvidacije banke. Posvetovanja bodo trajala prejkone ves teden.

= **Anglija ustavila kredit jugoslovanskim trgovcem.** Naša pooblaščena trgovinska agencija v Londonu je obvestila ministrstvo za trgovino, da so vse angleške tvornice ustavile oddajanje blaga in da so vse angleške banke prenehale eskomptirati menice naših državljanov. Ta ustanovitev vsakega kreditiranja je nastala, kakor poroča agencija radi tega, ker večina naših trgovcev ni izpolnila pravočasno svojih obveznosti napram angleškim tvrdkam.

= **Promet Varšava-Trst.** Te dni se bo vršila na Dunaju konferenca glede ustanovitve direktnega prometa Varšava-Trst. Konference se bodo udeležili zastopniki Češkoslovaške, Poljske in Italije.

= **Sremsko-karlovaško udruženje vinogradnikov** se je osnovalo v Sremskih Karlovcih. Glavnica znaša osem milijonov kron. Namen zadruge je povzdiga vinogradništva v dotičnih krajih.

= **Vinska dražba.** Vlastelinstvo Opeka Josipa grofa Bombellesa na Vinici, Hrvatsko, bo pročujalo dné 4. in 5. junija 1921 dražbenim potom 1000 hl dobrega vina iz lastnih vinogradov letnika 1917 in 1920 sledečih vrst: šipon, beli burgundec, rulandec, traminec, renska graševina, portugizec in kadarka. Dne 4. junija ob 10. uri zjutraj bo licitacija v vlastelinskem vinogradu Litmerk, pol ure hoda od železniške postaje Ormož na Štajerskem, in dne 5. junija ob 10. uri zjutraj pa v vlastelinskih pivnicah v Zelendvoru pri Vinici na Hrvatskem, železniška postaja Varaždin. Vozovi iz Varaždina v Zelandvor bodo na razpolago. Kupec mora položiti za kupljeno vino na dražbi polovico vsote takoj, ostanek pa pri prevzetju vina, katero se mora izvršiti tekom treo tednov po licitaciji. Za kupljeno vino ima poslati kupec svojo posodo ter pri prevzemanju vina biti navzoč ali sam ali njegov namestnik. (648)

Borza 31. maja

Zagreb, devize: Berlin 211 — 213, Milan 692 — 694, London 512 — 514, Newyork 129.50 — 130.50, Praga 191.50 — 192.50, Švica 2280 — 2310, Dunaj 22.50 — 22.60, Pariz 1090 — 1094, Budimpešta 51.10 — 51.50. Valute: dolar 128 — 129, avstr. krone 23 — 23.50, rubalji 37 — 40, češke krone 196 — 198, franki 1085 — 1095, napoleondori 440 — 445, marke 215 — 217, leji 224, ital. lire 682.50. Blagovna borza: pšenica franko Zagreb 1040, franko Indijja 1050, koruz afranko Zagreb 440 — 455, oves franko Zagreb 465 — 472, oves franko Indijja 420. Ovsa se je prodalo pet vagonov. Bukovi pragi plus 15 franko vagon Slovenija komad 95 kron.

	denar	blago
Hrvatska eskomptna banka	632	640
Ljubljanska kreditna banka		300
Jugoslavenska banka	421	425
Slavonija		880
Trgovsko-obrtna banka	350	365
Jadranska banka	1950	1970
Praštedionа	4980	5000
Banka Brod na Savi		445
Gutman	1050	1125
Srpska banka	710	710
Narodna banka		600
Eksploatacija drva		1700
Slovenska eskomptna banka	580	610
Narodna šumska industrija	590	620
Banka za Primorje		850
Gorania	550	630
Rečka pučka banka	365	370

Beograd, valute: franki 265 — 270, dolar 31.80 — 32, lire 169 — 170, leji 55 — 56, levi 38 — 40, češke krone 47 — 47.50, marke 54 — 54.50, avstr. krone 5.85 — 5.95, napoleondori 108.25 — 108.75. Devize: London 128 — 128.45, Pariz 267 — 268, Newyork 32.20 — 32.50, Ženeva 570 — 575, Solun 185 — 195, Rim 172.50 — 173, Praga 47 — 47.50, Berlin 52 — 52.50, Dunaj 5.60 — 5.65.

Dunaj, devize: Zagreb 449 — 453, Beograd 1790 — 1810, Berlin 957 — 968, Budimpešta 252.50 — 255.50, Bukarešta 980 — 990, London 2340 — 2360, Milan 3130 — 3150, Newyork 608 — 612, Pariz 4950 — 4990, Praga 864 — 870, Sofija 690 — 700, Varšava 55.50 — 57.50, Curih 10.475 — 10.525. Valute: dolarji 602 — 606, levi 687.50 — 697.50, marke 957 — 963, funti 2320 — 2340, franc franki 4930 — 4970, lire 3125 — 3145, dinarji 1784 — 1804, poljske marke 57.25 — 59.25, leji 972.50 — 982.50, švic. franki 10.425 — 10.475, eškoslov. krone 864 — 870.

Praga, devize: Berlin 109.25 — 110.75, Curih 1203.50 — 1206.50, Milan 359 — 361, Pariz 568.50 — 571.50, London 267.50 — 269.50, Newyork 68.62 — 69.62, Beograd 210 — 212, Bukarešta 113.25 — 114.75, Sofija 79.75 — 80.75, Dunaj 11.15 — 12.15, Varšava 6.25 — 7.25, aZgreb 52.12 — 53.12, Budimpešta 28 — 29. Valute: marke 109.25 — 110.75, švic. franki 1198.50 — 1201.50, lire 356 — 358, franc. franki 565.50 — 568.50, funti 265.50 — 267.50, dolarji 68.12 — 69.12, dinarji 204.50 — 206.50, leji 111 — 112.50, levi 76.25 — 77.25, avstr. žig. krone 11.15 — 12.15, poljske marke 6.25 — 7.25.

Berlin, devize: Italija 328.65 — 329.35, London 244.25 — 244.75, Newyork 63.18 — 63.32, Pariz 519.45 — 520.55, Švica 1098.90 — 1101.10, Dunaj 14.83 — 14.87, Praga 91.50 — 91.70, Budimpešta 26.72 — 26.78.

Curih, devize: Berlin 9.10, Newyork 574, London 22.23, Pariz 47.35, Milan 29.95, Praga 8.35, Budimpešta 2.45, Zagreb 4.30, Bukarešta 9.40, Varšava 0.55, Dunaj 1.35, avstr. žig. krone 1.03.

Vremensko poročilo

Ljubljana 306 m nad morjem

Dan	Čas opazovanja ob	Stanje barometra v mm	Temperatura po C.	Vetrovi	Nebo	Padavina
31. maj	7. uri	725·0	15·7	brez vetra	več jasno	0·0
	14. uri	723·2	25·2	sl. jzap.	del. obl.	
	21. uri	724·1	17.8	brez vetra	pol obl.	

Srednja včerajšnja temperatura 18.8, normalna 16·0
Vremenska napoved: lepo vreme.
Solnce vzhaja ob 4·19 zahaja ob 19·46

Lastnik in izdajatelj
Konzorcij „Jutra".
Odgovorni urednik Mit. F. Jelenc.

NE TRATI ČASA PO KAVARNAH, AMPAK POJDI V JAKOPIČEV PAVILJON, KJER NAJDEŠ ZBIRKO NAJNOVEJŠIH SLIKARSKIH IN KIPARSKIH UMOTVOROV.

Frank Heller:

Blagajna velikega vojvode

Roman.

Poslovenil F. J-o.

I. DEL.

PALME IN PINIJE.

I. POGLAVJE

dokaže bralcu mesto uvoda, da je zgodovina velike vojvodine Minorke istovetna z zgodovino njenih velikih vojvod.

«Ali visočanstvo še spi?»

«Visočanstvo se je ravnokar blagoizvolilo prebuditi».

«Ali je visočanstvo že vstalo?»

«Pomagal sem mu ravno, da se obleče, dragi Joaquin».

«Vprašajte ga, kaj bi rad za zajutrek, Avgust!»

«Kaj pa imate pripravljenega?»

«Hm, kaj? ... Redkvice, peso, salato, potem papriko in še nekaj sličnе zelenjave ...»

«No, no ... čujete, to kar ste mi sedaj opisali, dragi Joaquin, je botanični vrt, ne pa jedilni list!»

«... Sardine, oštrige in kunci ...»

«Za zajutrek nekoliko prelahko!»

«Lahko, toda dobro!»

«Kaj hočemo; ako nimate drugega, potem je pač vsako vpraševanje odveč!»

«Toda to lepše izgleda! Vladarja absolutista sprašuj o vseh stvareh, samo o onih ne, ki se tičejo vladanja!»

«Vaše misli so vam v čast, dragi Joaquin! Vi in vaša kuhinja sta mi dokaz, kako zelo ljubite Francijo! Takoj se vrnem!»

Lepega februarskega jutra leta 1910 se je vršil ta pogovor na otoku Minorki v Sredozemskem morju. Solnce je sijalo skozi pletene zastore v dvorano, koje stene so na tapetah kazale v enakih presledkih šesterokrake heraldične krone, pod njimi pa še bolj heraldični levi, ki drže v svojih šapah helebardo ovito s svojim repcm. Nad temi figurami pa se blesti peterokraka zvezda, ki je osvetljavala plemenite zveri prvotno s zlatimi, sedaj pa že s srebrnobelimi žarki. Ostalo poništvo je bilo v stilu dra-perij in izbledele zvezde v grbu. Zofe in stoli v empirskem slogu so se razvrstile okoli male rokokomize. Mizica za drobnarije v slogu Ludvika XV. je dostojno dopolnjevala pohištvo, ki je brez razlike na razne dobe in sloge nosilo starinsko obeležje. Ako bi nepoučenemu gledalcu ne vspelo razrešiti vseh teh rebusov z levi in zvezdami, morala bi ga poučiti sestava velikovojvodske krone obdrgnjene in izrabljene zofe in izbledeli zastori, kje se nahaja.

Kajti, (zakaj ne bi izdali že sedaj tega, kar ve že davno vsa Evropa in kar se ne da več popraviti) žalibog — bodočnost velike vojvodine Minorke leži v preteklosti. Čas, ki sicer zaceli vse rane, je ravno ugledu vladajoče dinastije velikih vojvod Ramiro zadal težke udarce. Bili so nekdaj časi, ko so bili veliki vojvode Minorke in Majorke «grofi betlehemski in zaščitniki svetega groba» strah in trepet vsem mornarjem v zapadnem delu Sredozemskega morja, oni so se bojevali z Arabci v Španiji in v Maroku in dobivali davke celo iz Genove, a pri vsem tem podpirali vedo in umetnost. Ali ti lepi časi so že zdavnaj minuli.

Nekako v sredi 16. stoletja je turški veliki admiral Dani-paša popolnoma uničil ponosno brodovje velike vojvodine. To je bil prvi udarec ugledu dinastije, kateremu so hitro sledili drugi. Leta 1602 se je pa zgodilo najhujše! Ker je bil vladajoči veliki vojvoda don Jaime velik podpornik vede in umetnosti in je redil na svojem dvoru nič manj nego trinajst dvornih pesnikov, se je nezadovoljno prebivalstvo otoka Majorke pobunilo kot en mož proti vladajočemu vojvodi s zahtevo, da potrebuje tudi za sebe razvedrila. Cez noč je pobegnil vojvoda na otok Minorko; tam se je najprej oprezno prepričal, da prebivalstvo tega otoka ni takih nazorov, kakor ono na Majorki, zato se je s svojimi prijatelji izkrcal v Mahonu in prevzel vlado. Leto dni pozneje je prevzela Španija protektorat nad otokom Majorko, ki je bil tako za dinastijo Ramiro za vedno izgubljen. Samo obsebi je razumljivo, da niso niti don Jaime, niti njegovi nasledniki hoteli priznati posledic in stanja, ki je nastalo po revoluciji; še sto let po odcepljenju. Majorke so nosili vsi državni dokumenti in vedno redkejše kovani denar stari napis: «Veliki vojvoda Majorke in Minorke, grof betlehemski in zaščitnik svetega groba». — Pri kraju 17. stoletja je bila «Velika vojvodina tako blizu popolnega razpada, kakor le more biti slična država, ki si pa takega položaja seveda nikdar ne želi). V skrajni sili vidimo velike vojvode, da se poslužujejo vseh mogočih sredstev in načinov, kako bi izboljšali obupni položaj; ta sredstva in te metode so pa bile včasih take, da se jim moramo še danes čuditi. Don Louis X. — ki je bil vzgojen v Nemčiji — se ni prav nič obotavljal in je prodal v španski nasledstveni vojni vso svojo armado Španiji. Ta armada se je hrabro borila v pohodu na Gibraltar, ko pa je bil sklenjen mir v Utrechtu, ukrcali so Španci vso armado na ladje in jo prepeljali v zapadno Indijo, kjer se je uspešno borila proti domačinom — toda zelenih oranžnih gajev na Minorki in sinjega Sredozemskega morja ni videla nikdar več. Don Louis pa ni bil zadovoljen s svojo prvo kupčijo, zato je par let pozneje zastavil naslednjih deset letnikov svoje vojske barcelonskim Judom; denar, ki ga je zato dobil na roko, je zapravljal lahkomiselno in v razuzdanem življenju, dokler ga ni nenadoma leta 1721 zadela kap. Na prestolu mu je sledil sin don Ramon XVII., ta vladar je imel dobre namene, ali redkokdaj so dobri nameni tako nesrečno izpodleteli, kakor ravno pri Ramonu XVII. Komaj je prevzel vlado, proglasil je (seveda s papeževim dovoljenjem) očetovo pogodbo z barcelonskimi Judi za neveljavno — mladina vojvodine Minorke je bila tako odkupljena. Hude so bile posledice. Judje, ki so znani, da se medsebojno vedno podpirajo in nastopajo vsi za enega, se so dogovorili, da don Ramonu ne posodijo niti groša; ne samo barcelonski judje, ampak vsi njih istoverniki od Amsterdama do Cadixa se držali besedo. Zgodovinarji pravijo, da je postal zaradi te nesreče don Ramon zamišljen in melanholičen. Ostanek svojega neveselega življenja je posvetil pisanju trohejskih verzov (katere mu je popravljal dvorni pesnik Emanuel iz Oporta). Umrl je leta 1740, in sledil mu je sin don Jeronimo I. s priimkom Srečni.

Nikdar ne pade jabolko dalje od debla. «Nikdar», pravi zgodovinar Carlos iz Coimbre nečak pesnika Emanuela iz Oporte) «ni živel knez in vladar, ki bi znal bolje podvžigati svoj narod za velika dela, ni v zgodovini slučaja, kjer bi narod pokazal toliko dobrohotnega priznanja prizadevanju svojega vladarja».

«Nikdar» (a to je popolnoma gotovo) «ni bil finančni položaj vojvode Minorke ugodnejši nego v prvih letih vlade dona Jeronima». — Le nekaj je pozabil omeniti vestni kronist in pisatelj dela «Zgodovina velike vojvodine Minorke»: a to je način in obojestransko prizadevanje, da knez ugodi narodu, a narod knezu. V ostalem je pa to popolnoma razumljivo: nič manj in nič več, gusarstvo je bilo ono sredstvo, s katerim si je opomogel vladajoči knez, da je mogel živeti in vladati dolgih 49 let v slavi in sijaju, ki se da primerjati samo z vlado Ludvika XV. Vrhutega pa je s temi dohodki mogel še deloma in vsaj za silo odplačevati državne dolgove. Takoj, ko je prevzel don Jeronimo vlado, vršil se je tajen sestanek (znan v zgodovini pod imenom nočni konvent v Cindadeli); na tem sestanku je izjavil don Jeronimo, da se čuti pozvanega kot zaščitnik svetega groba, da iztrga to svetinjo iz rok nevernikov. Čas zato je prišel; in modri ter pobožni vladar je oborožil dvanajst gusarskih ladij, ki so odplule na odprto morje z nalogo in zapovedjo napasti vsako ladjo pregrešnih nevernikov, kjerkoli jo najdejo in izslede. Kupčija je šla dobro, napolnila bi še večje blagajnice, toda blagajnic razkošnega vojvode don Jeronima Srečnega in nikdar mogel napolniti. Leta 1789 je nenadoma umrl, ko je slišal prve vesti o izbruhu francoske revolucije. Sledil mu je sin don Jeronimo II., ki mu je zgodovina z vso pravico dala priimek «Nesrečni», nesrečen, ker se je rodil v času, ki ga ni mogel razumeti. Komaj je prevzel vlado, ko ga je že začela preganjati nesreča. Ena njegovih ladij je leta 1795 pomotoma napadla neko angleško transportno ladjo na poti v Toulon; angleška mornarica, ki je križala v bližini, je obkolila gusarsko ladjo kakor roj razdraženih os; pobesili so vso posadko roparske ladje, a pri pregledovanju ladijskih dokumentov so Angleži našli poveije velikega vojvode iz Minorke. Angleži, kakoršni so že, si niso dolgo premišljevali, v največji naglici odposlali so nad Minorko svojo križarko «Formidable», ki je razbila in porušila vseh enajst drugih gusarskih ladij in dala na ta način vojvodi donu Jeronimu rahel migljaj in opomin, da naj preneha in konča svojo vojno za sveti božji grob. Temu opominu se je pokoril plemeniti vladar Minorke z največjo naglico in poslušnostjo. Sicer je do onega dne njegov dvorski pesnik Alessandro iz Lizbone (praneščak Emanuela iz Oporta) pisal in razpošiljal po svetu zabavljice proti direktoriju na Francoskem in proti Napoleonu Bonaparte. toda to ni motilo dona Jeronima II., da ne bi sedaj poskušal doseči nekako zbližanje s Francijo, ali ti poskusi so bili skrajno nerodni in zbližanja je bilo hitro konec. Po miru v Amenensu je izjavil prvi konzul, ki nikdar ni ničesar pozabil, da je dinastija Ramirona na otoku Minorki prenehala vladati, poslal je francosko eskadro, ki je 25. oktobra pod poveljstvom admirala du Vallona zasedla otok in ga proglasila «kot ogranek južnofrancoskih gorskih grebenov» za francosko posest. V največji naglici je pobegnil don Jeronimo najprej v Španijo, ko je pa po sestanku v Bayonni zvedel, da se približuje Napoleon s svojo močno in dolgo roko, jo je odkuril na Angleško. Šest dolgih let je živel med Angleži, katerih se je sicer bal kot kuga, a vendar je ves čas preklinjal Francoze in njih zmagonosnega cesarja.

(Dalje prihodnjič.)

SOGLASNA SODBA VSEH POSETNIKOV UMETNOSTNE RAZSTAVE V JAKOPIČEVEM PAVILJONU JE, DA JE TA RAZSTAVA ENA NAJBOLJŠIH DO SEDAJ. NE ZAMUDITE OGLEDATI SI JO!

Obl. konces. zavod za pokončavanje podgan, miši in mrčesa, Kolodvorska ulica št. 39. 415 52—30

Furnir (žagan). Tovarna **furnirja,** žaga in trgovina z lesom, **Podrečje,** p. Domžale. 768 20–7

Sprejme se prodajalka za trgovino z zlatnino in srebrnino.
Naslov pove upravništvo «Jutra». 876 2–2

Kuharica
perfektna, dobra gospodinja, **se takoj sprejme.** Plača in oskrba prvovrstna.
Istotam se sprejme tudi
pridna sobarica.
One, ki znajo vsaj nekaj šivati, imajo prednost. Ponudbe naj se naslove «**Ljubljana, poštni predal št. 79**". 901 2—1

!! Parkete !!
Hrastove in bukove deščice ima vedno v zalogi. Prevzema **polaganje** in **popravila starih podov,** kakor tudi vsa **mizarska dela.** Delo solidno.
Ciril Primožič
753 **mizarstvo in parkete** 10-9
Trnovski pristan 4.

Obvestilo.
Obveščava cenj. odjemalce in p. n. občinstvo, da sprejemava nova dela in popravila po najnižjih cenah. **Gotovi čevlji v zalogi. Turistovski čevlji domačega izdelka.** 634 16
Ant. in Jož. Brajer-Kapele
Ljubljana, Turjaški trg (Breg) št. 1.

Kostanjev les
vsako množino **kupi**
749 6 **„DRAVA"**
lesna industrijska delniška družba
Maribor
Aleksandrova cesta št. 51.

Na zelo dobro hrano se sprejmeta dva gospoda in gospodični. Naslov pove uprava «Jutra». 899

Proda se takoj
za vsako trgovino in obrt primerna
hiša
ob dveh najbolj prometnih cestah v sredini Ljubljane. — Pismena vprašanja in ponudbe na upravništvo «Jutra» pod „**Velepromet 362**". 897 2—1

Sprejmeta se
dva krojaška pomočnika
eden na veliko in eden na malo delo. Prednost imaji tisti, ki so že delali v delavnicah za dame. Sprejme se istotam tudi
fina šivilja.
Plača po dogovoru. 2—1
Modni atelje za dame in gospode Ivan Bizjak, Celje, Prešernova ul.

Zbirajte bezgovo cvetje! 892 2—2
Sušite ga na hladnem prostoru, na prepihu in kolikor mogoče brez pecljev.
„**HERBA**", **zadruga za izkoriščanje zdravilnih zelišč v Zagrebu, Palmotičeva ulica 10,** kupi vsako količino in plača najvišje cene.

Največja zaloga klavirjev in pianin v Ljubljani
651 **tvrdka J. DOLENC** 26
Ljubljana, Hilšerjeva ulica št. 5
se priporoča za **nakup** najboljših instrumentov izvrstnih tovarn po najsolidnejših in nizkih cenah.

Priporočljivo! **Priporočljivo!**

SIMON JENKO, Zbrani spisi.
Uredil dr. Joža Glonar. Cena K 42·—, po pošti K 4·20 več.
Anatole France, Pingvinski otok.
Roman. Broš. K 42·—, vez. K 52·—, po pošti K 3·40 več.
Cika Jova-Gradnik, Kalamandarija.
Pesmi za otroke. Vez. K 16·—, po pošti K 1·40 več. 209 16

Naročila na Tiskovno zadrugo v Ljubljani, Sodna ulica št. 6.

Ustanovljeno 1866 — Ustanovljeno 1866

Največja izbira v kopalnem perilu in trikotaži
C. J. HAMANN
Mestni trg 8. 900 1

Priporočamo domače tvrdke: | **Mali trgovski in obrtni oglasnik.** | **Izhaja poljubno. Vsaka objava 4 K.**

Skladišča:
Balkan, d. d., Dunajska c. 33. [d. p.]
Špedicija:
Balkan, d. d., Dunajska c. 33. [d. p.]
Trgovine:
L. Mikuš, izdelovanje dežnikov, Mestni trg 15. 26
Derenda Fran, konfekcija, manufaktura na debelo, najnižje cene, Emonska cesta 8.
Damski modni salon Zdenka Rodič, Gradišče št. 8/I B. 10–7
Puškarji:
Kaiser F. K., Šelenburgova ul. 6.

Sklicujte se pri svojih naročilih na oglase v „Jutru"!

Naročajte spise o naši državi:
ALBIN OGRIS, Borba za jugoslovansko državo.
Cena K 32·—, po pošti K 1·80 več.
Dokumenti o jadranskem vprašanju.
Cena K 18·—, po pošti K 1·80 več.
STEFAN SAGADIN, Naš sadašnji ustavni položaj.
Cena K 16·—, po pošti K 1·80 več
ANTON MELIK, Zgodovina Srbov, Hrvatov in Slovencev.
I. del K 21·—, II. del K 42·—, po pošti oba zvezka skupaj K 9·— več.
206 16
Naročila sprejema
Tiskovna zadruga v Ljubljani, Sodna ulica 6.

Telefon št. 508. — Št. pošt. ček. ur. 12.051.

OBRTNA BANKA v Ljubljani, Kongresni trg 4

daje kredite v obrtne svrhe, po izrednih pogojih, pospešuje ustanavljanje obrtnih in industrijskih podjetij, izvršuje vse bančne transakcije najkulantneje.
Vloge na knjižice in na tekoči račun obrestuje s
4%
453 26—14
od dne vloge do dne dviga.

Natisnila Delniška tiskarna d. d. v Ljubljani.